

Martyna PUC*, Dominika PAZDER**

PROBLEMATYKA WYZNACZANIA OBSZARÓW METROPOLITALNYCH W POLSCE

Obszary metropolitalne zajmują coraz ważniejsze miejsce w strategicznych dokumentach krajowych. Delimitacja obszarów metropolitalnych, czyli określenie ich zasięgu terytorialnego i tym samym liczby mieszkańców, jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych kwestii na temat metropolii. W Polsce nie ma jednej oficjalnie przyjętej koncepcji wyznaczenia obszaru metropolitalnego. Obszar metropolitalny to nie tylko samo centrum metropolii – czyli jej wysoko zurbanizowane miasta i dzielnice, ale cały obszar funkcjonalny, będący układem wzajemnie zależnych działań z zakresu produkcji, wymiany, konsumpcji i administracji. W artykule przedstawiono wybrane klasyfikacje obszarów metropolitalnych Polski oraz scharakteryzowano 12 wybranych obszarów na podstawie miast zrzeszonych w Unii Metropolii Polskich.

Słowa kluczowe: metropolia, obszar metropolitalny, funkcje metropolitalne, ustawa metropolitalna, Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

1. WPROWADZENIE

Najważniejszym wyznacznikiem współczesnego modelu rozwoju jest metropolizacja. Współczesne przekształcenia przestrzeni miejskich zmieniły relacje między dużymi miastami a ich bezpośrednim otoczeniem. Rozwój gospodarczy i procesy globalizacji spowodowały, że wielkie miasta weszły w nową fazę urbanizacji – fazę metropolizacji [Budner 2008].

Pojęcie metropolii towarzyszy ludzkości od starożytnej Grecji, co odzwierciedla pochodzenie słowa „metropolis”, złożonego z „meter – matka” i „polis – miasto”.

* Słuchacz studiów podyplomowych „Planowanie przestrzenne – skala miasta i regionu” prowadzonych na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej w latach 2022-2023.

** Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego. ORCID: 0000-0002-0071-3540.

Państwa, które zakładały kolonie nazywano metropolis (czyli państwo-matka), jednak współcześnie używane słowo metropolia jest już rozumiane w innym, szerszym i nie tak jednoznacznym znaczeniu.

Proces metropolizacji jest rodzajem procesu urbanizacji różniącym się od wcześniej zachodzących procesów tego typu. Siłę napędową metropolizacji stanowią: rozwój technologii jej ścisły związek z procesami produkcji i zarządzania (gospodarka oparta na wiedzy) oraz szeroko rozumiany proces globalizacji zjawisk gospodarczo-społeczno-kulturowych [Budner 2008]. Dyskusja o metropoliach i obszarach metropolitalnych ma nie tylko charakter społeczno-gospodarczego i przestrzenno-funkcjonalnego, ale również strategiczno-polityczny. Metropolie rozwijają się dynamiczniej i silniej niż większość obszarów poza nimi, funkcjonując często w układzie sieciowym z innymi metropoliami oraz bazując na wymianie: idei, dóbr, kapitału, a także mieszkańców. Są również nieodzowną siłą napędową gospodarki i innowacji, koncentrując ośrodki nauki i kultury, przyciągając mieszkańców z kraju i zza granicy. Jako ośrodki kapitału i władzy są liczącymi się graczami w skali międzynarodowej decydującymi o sile i rozpoznawalności danego kraju.

W Polsce problematyka metropolii pojawia się w debatach publicznych od ponad trzech dekad. Nie ulega wątpliwości, że proces metropolizacji stanowi jeden z najważniejszych czynników rozwojowych współczesnych Państw demokratycznych. Za umowną cezurę można przyjąć rok przełomu ustrojowo-gospodarczego, tj. 1989 r. Rola ośrodków wielkomiejskich od początku reformy samorządowej była szczególna, ale niedostrzeżona w ich początkowej fazie. Na mocy ustawy o samorządzie terytorialnym z 1990 r. wielkie miasta miały taki sam status jak małe gminy, co powodowało ich dysfunkcjonalność oraz brak możliwości dalszego rozwoju. Skala zadań stojących przed dużym miastem jest zupełnie inna niż małej gminy wiejskiej [Słobodzian 2011]. Kwestie metropolitalne pojawiły się również w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 [Koncepcja... 2012] oraz w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie [Krajowa Strategia 2010]. Wymienione dokumenty strategiczne podkreślały znaczenie największych ośrodków miejskich w kraju. W 2013 r. pojawił się również pomysł utworzenia powiatu metropolitalnego, gdzie z projektu ustawy wynikało, że tworzona jest nowa jednostka samorządu terytorialnego, która miała być jednostką pomiędzy powiatem a regionem. Zakres działania i katalog zadań realizowany przez powiat metropolitalny był niespójny i nieadekwatny do realiów funkcjonowania obszarów metropolitalnych w Polsce [Kmieciak, Antkowiak 2017]. W 2015 r. pojawiła się pierwsza ustawa o związkach metropolitalnych, która za obszar metropolitalny uznawała spójną pod względem przestrzennym strefę oddziaływania miasta będącego siedzibą wojewody lub sejmiku województwa. Pomimo tego, że ustawa została podpisana przez prezydenta kraju, proces tworzenia obszarów metropolitalnych nie był kontynuowany, co związane było z sytuacją polityczną w kraju i kontrowersyjnymi zapisami ustawy. Nowe podejście do funkcjonowania związków metropolitalnych polegało na rezygnacji z koncepcji tworzenia struktur metropolitalnych w skali całego kraju oraz na skoncentrowaniu się

na uregulowaniu tej kwestii wyłącznie na obszarze województwa śląskiego, gdzie od dekady prowadzone były działania mające na celu wzmocnienie więzi metropolitalnych. Dopiero 9 marca 2017 r. została uchwalona ustawa o związku metropolitalnym w województwie śląskim, na mocy której powstała Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM), która jest pierwszym związkiem metropolitalny w kraju.

2. METROPOLIA, OBSZAR METROPOLITALNY, METROPOLIZACJA – WYJAŚNIENIE POJĘĆ

Pojęcie „metropolia” do tej pory nie zostało zdefiniowane precyzyjnie ani pod kątem prawnym, ani statystycznym. Delimitacja obszarów metropolitalnych, czyli określenie ich zasięgu terytorialnego, a tym samym m.in. liczby mieszkańców, jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych kwestii debaty na temat metropolii. W Polsce nie ma jednej oficjalnie przyjętej koncepcji wyznaczania obszaru metropolitalnego, w związku z tym, problemem jest porównywanie i analiza danych dotyczących rozwoju obszarów metropolitalnych w Polsce.

Obszar metropolitalny to nie tylko wysoko zurbanizowane miasta i dzielnice, ale i cały otaczający obszar funkcjonalny, będący układem wzajemnie zależnych działań z zakresu produkcji, wymiany, konsumpcji i administracji. Podstawową cechą obszaru metropolitalnego stanowi integracja funkcjonalna, co oznacza rozwój nie tylko funkcji wewnętrznych, ale również zewnętrznych, które są zlokalizowane w różnych częściach tego obszaru. Według Roberta Szmytkie [2013] obszar metropolitalny jest jednostką funkcjonalną tworzoną przez duży, złożony i spójny funkcjonalnie zespół miejski (osadniczy), którego istotną cechą stanowi występowanie funkcji metropolitalnych, a także powiązań funkcjonalnych. Natomiast T. Markowski i T. Marszał definiują obszar metropolitalny jako wielkomiejski układ osadniczy obejmujący strefę o zaznaczonym bezpośrednim zasięgu codziennego oddziaływania (miejsce pracy i zamieszkania) oraz tereny możliwości rozwojowych. Na obszarze metropolitalnym zachodzą procesy metropolizacji i występuje wystarczające nagromadzenie działalności uzupełniających metropolitalne funkcje ośrodka centralnego. Jest to również obszar o dużej skali wewnętrznej integracji funkcjonalnej z dobrze rozwiniętą siecią transportową.

Obszar metropolitalny rozpatrywać można w dwóch wymiarach: przestrzenno-funkcjonalnym oraz organizacyjno-prawnym. Pierwszy wymiar odnosi się do rozwoju infrastruktury technicznej, wpływającej na spójność obszaru oraz zagospodarowanie terenu, które prowadzić powinno do racjonalnego rozmieszczenia funkcji. Z kolei wymiar organizacyjno-prawny obejmuje system planowania, administrowania i zarządzania rozwojem, który jest kluczowy dla rozwoju obszaru metropolitalnego, ponieważ determinuje cele, procesy i formy zagospodarowania przestrzennego [Czapiewska 2019].

Współcześnie metropolie mają wiele charakterystycznych cech, które są wspólne dla tego typu miast na całym świecie. Odznaczają się określonym wyglądem, specyficzną strukturą przestrzenną, funkcjami, a także silnymi powiązaniem z innymi metropoliami [Zuzańska-Zyśko 2016]. Przyjmuje się dość powszechnie, że jest to miasto liczące milion i więcej mieszkańców. Próg ten w przypadku metropolii regionalnych obniża się zazwyczaj do 500 000. Obok kryterium ilościowego bierze się również pod uwagę cechy morfologiczne i funkcjonalne. Struktura morfologiczna aglomeracji musi się składać z trzech komplementarnych obszarów: jądra miasta, przedmieść i strefy podmiejskiej. W przypadku strefy podmiejskiej nie istnieje ścisła delimitacja, toteż w zależności od wielkości obszaru zurbanizowanego strefa może się rozciągać w promieniu od kilkunastu do kilkudziesięciu kilometrów [Smętkowski 2008]. Według Unii Metropolii Polskich metropolia to kompleks osiedleńczy miast(a) wiedzy – region, w którym żyje ponad 500 tys. mieszkańców, ośrodki krajowe – ponad 200 tys. Unia Metropolii Polskich wskazuje 12 obszarów metropolitalnych: warszawski (jako jedyny obszar metropolitalny o znaczeniu europejskim), gdański, krakowski, poznański, wrocławski, katowicki, łódzki, szczeciński, bydgosko-toruński oraz białostocki, rzeszowski i lubelski [Koncepcja przestrzennego zagospodarowania... 2012].

Metropolie to nowoczesne ośrodki wysoko wydajnej gospodarki o dominacji usług m.in. naukowych, doradczych, finansowych, publikacyjnych i medialnych, jak również siedziby zarządów globalnych korporacji. Ponadto metropolie to miejsca promujące innowacje technologiczne, nowe wzorce kulturowe oraz style życia i wartości. Są to obszary bardzo dobrze skomunikowane ze światem. Zasoby kulturowe powodują, że są atrakcyjnymi miejscami odwiedzin turystów różnego typu (głównie turystów biznesowych) ze wszystkich kontynentów [Smętkowski 2008].

Metropolie są wymianą dóbr, kapitału i idei, która dokonuje się na poziomie światowych metropolii. Rozwój terytorialny ośrodków metropolitalnych wpływa na różnicowanie terytorialne większości krajów, ponieważ metropolie koncentrują sektory o wysokim tempie wzrostu, które rozwijają się szybciej niż większość obszarów poza metropolitalnych [Smętkowski 2008].

Jak podaje B. Jałowiecki [2000], aby miasto mogło stać się metropolią, musi spełniać następujące warunki: musi mieć co najmniej milion mieszkańców, charakteryzować się doskonałością i wszechstronnością usług, instytucji i wyposażenia; potencjałem innowacyjnym w zakresie technicznym, ekonomicznym, społecznym, politycznym i kulturalnym oraz wyjątkowością i specyfiką miejsca. Tylko miasto odznaczające się takimi cechami może przejąć „funkcje kierownicze” i stać się metropolią [Jałowiecki 2000].

W polskim ustawodawstwie również brakuje jednoznacznej definicji metropolii. Ustawa o związku metropolitalnym w województwie śląskim, przyjęta w 2017 r., nie precyzuje tych pojęć. Pojęcie związku metropolitalnego w ustawie zdefiniowane jest jako „zrzeszeniem gmin województwa śląskiego, charakteryzujących się istnieniem silnych powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych, położonych na obszarze spójnym pod względem przestrzennym, który

zamieszkuje co najmniej 2 000 000 mieszkańców. W skład związku metropolitalnego wchodzi miasto na prawach powiatu Katowice”. W rozporządzeniu Rady Ministrów, wydanym w oparciu o wskazaną ustawę, określony jest obszar i granice Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia obejmują gminy – miasta na prawach powiatu: Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy i Zabrze, gminy o statusie miasta: Będzin, Bieruń, Czeladź, Imielin, Knurów, Łędziny, Łaziska Górne, Mikołów, Pyskowice, Radzionków, Sławków, Tarnowskie Góry i Wojkowice oraz gminy: Bobrowniki, Bojszowy, Chełm Śląski, Gierałtówice, Kobiór, Mierzęcice, Ożarówice, Pilchowice, Psary, Rudziniec, Siewierz, Sośnicowice, Świerklaniec, Wiry i Zbrosławice”.

Markowski i Marszał [2006] pojęcie metropolizacji definiują jako pojęcie funkcjonalne, a nie morfologiczne, które oznacza konieczność spełnienia określonych kryteriów funkcjonalnych. Przyjmują również, że istnieje hierarchiczna struktura metropolizacji tj. na poziomie regionalnym, krajowym, kontynentalnym czy globalnym.

Metropolizacja przestrzeni łączy się z występowaniem metropolii. Metropolizacja tworzy metropolie, metropolie tworzą obszar metropolitalny. Występowanie metropolii jest warunkiem uruchomienia procesu metropolizacji otaczającej metropolie przestrzeni.

Metropolizacja przestrzeni jest to proces:

- związany z krystalizowaniem się nowego typu struktury przestrzennej, ogniskowaniem rozwoju w wybranych, fragmentach przestrzeni, które zyskują przewagę nad innymi jednostkami i zyskują międzynarodową rangę;
- zmieniający charakter i siłę powiązań między ośrodkiem centralnym a otaczającym regionem, związanym z rozwojem systemu synergicznych powiązań funkcjonalnych na otaczających obszarach oraz przenoszenie poza ośrodek centralny miejskiego stylu życia z zachowaniem zdecydowanej i wszechstronnej dominacji centrum;
- prowadzący do zmian w użytkowaniu przestrzeni na obszarach miast oraz ich stref podmiejskich i do powstawania dużego, złożonego zespołu osadniczego;
- oznaczający taki rozwój przestrzeni zurbanizowanej, który prowadzi do ekspansji, eksportu i kopiowania rozwiązań miejskich stworzonych w metropoliach [Markowski, Marszał 2006].

Proces metropolizacji można ujmować w trzech wymiarach:

- metropolizacja przestrzenna (powstanie specyficznych przestrzeni metropolitalnych, przekształcenie przestrzeni dużych miast i otoczenia w regionie silnie zurbanizowanym, powstanie złożonych układów osadniczych często policentrycznych, zacieranie się granic przestrzennych [administracyjnych]);
- metropolizacja funkcjonalna (rozwój usług metropolitalnych, wzrost znaczenia gospodarczego miast na podstawie koncentracji funkcji metropolitalnych, powstanie regionów funkcjonalnych w zapleczu metropolii (obszary metropolitalne powiązane funkcjonalnie z rdzeniem));

- metropolizacja sieciowa (rozwój dużych miast wywołany współpracą gospodarczą za pośrednictwem sieci powiązań na duże odległości; powstanie metropolii strategicznych – węzłów o różnej randze w sieci powiązań; tworzenie się złożonych struktur miast o policentrycznym układzie (region miejski złożony z sieci miast, tzw. Miasto sieciowe) [Zuzańska-Żyśko 2016].

Pojęcie metropolizacji rozpatruje się w różnych ujęciach. Proces metropolizacji jest dobrze udokumentowany w literaturze zagranicznej, natomiast na gruncie polskim wymaga jeszcze dalszych badań [Zuzańska-Żyśko 2016].

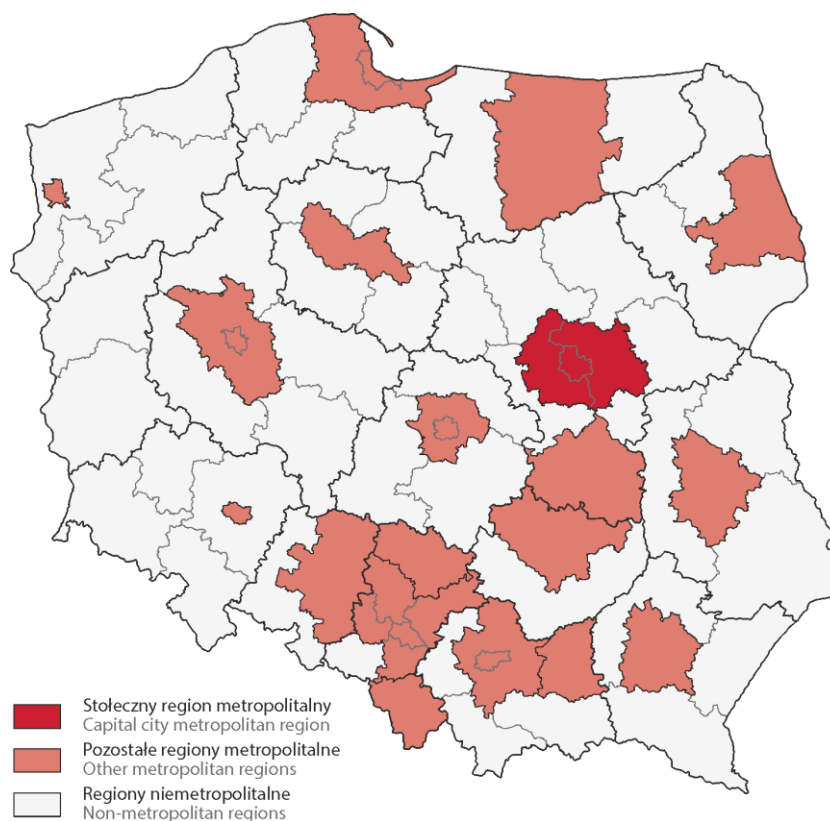
Metropolizacja dotyczy przede wszystkim integracji funkcjonalnej obszaru metropolitalnego, tj. samego miasta (będącego jego rdzeniem) i powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, jako drugiej ważnej części składowej tego obszaru. Chodzi tu głównie o powiązania miejsc pracy i miejsc zamieszkania, oparte na dobrze rozwiniętej sieci transportowej. Funkcje metropolitarne są pełnione przez cały ten obszar, a nie tylko przez miasto, które go tworzy. Funkcje te są zatem zlokalizowane w różnych jego częściach, a nie tylko w granicach samego miasta [Budner 2008].

3. OBSZARY METROPOLITALNE W POLSCE WEDŁUG RÓŻNYCH KLASYFIKACJI

Szmytkie [2013] w swoim opracowaniu podaje, że liczba i ranga polskich metropolii nie jest wyłącznym problemem związanym z zagadnieniem metropolizacji. Bardzo trudną kwestią jest wyznaczanie zasięgów obszarów metropolitalnych, stanowiących zaplecze dla ośrodków metropolitalnych. Wynika to przede wszystkim ze stosowania różnych kryteriów delimitacji obszaru metropolitalnego, przez co obszary metropolitalne wyznaczone wokół poszczególnych ośrodków mają różne zasięgi przestrzenne w różnych opracowaniach, zależnie od przyjętych założeń.

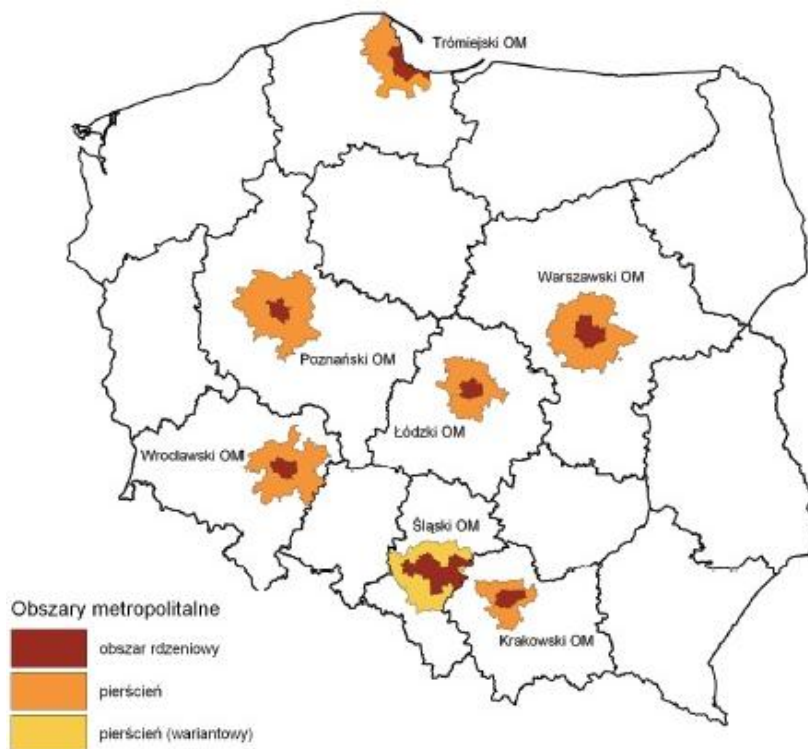
Główny Urząd Statystyczny obszary metropolitalne wyznacza na podstawie jednostek statystycznych NUTS 3 (w Polsce są to podregiony) i służy do ich zaklasyfikowania do jednej z dwóch grup: regionów metropolitalnych (w tym stołecznych regionów metropolitalnych) lub regionów niem Metropolitalnych (rys. 1). Regiony metropolitalne są zdefiniowane jako jednostki NUTS 3 lub ich grupy, w których co najmniej 50% ludności mieszka w funkcjonalnych obszarach miejskich (FUA) liczących co najmniej 250 000 mieszkańców. Pozostałe jednostki NUTS 3 określane są regionami niem Metropolitalnymi. Typologia metropolitalna została opracowana wspólnie przez Dyрекcyję Generalną Komisji Europejskiej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG REGIO) i Eurostat, a po raz pierwszy zaprezentowana w 2009 r. Następnie tak zdefiniowane regiony metropolitalne zostały porównane z regionami metropolitalnymi wyznaczanymi przez OECD, co było podstawą do harmonizacji definicji regionów metropolitalnych stosowanych przez obie te organizacje.

Wg metodologii GUS na terenie Polski można wyznaczyć jeden stołeczny region metropolitalny (Warszawa) oraz 18 regionów metropolitalnych (Białystok, Bielsko-Biała, Bydgoszcz–Toruń, Częstochowa, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Radom, Rzeszów, Szczecin, Tarnów, Wrocław).



Rys. 1. Obszary metropolitalne w Polsce według GUS, zgodnie z typologią metropolitalną wg NUTS 2016 [Główny Urząd Statystyczny 2023]

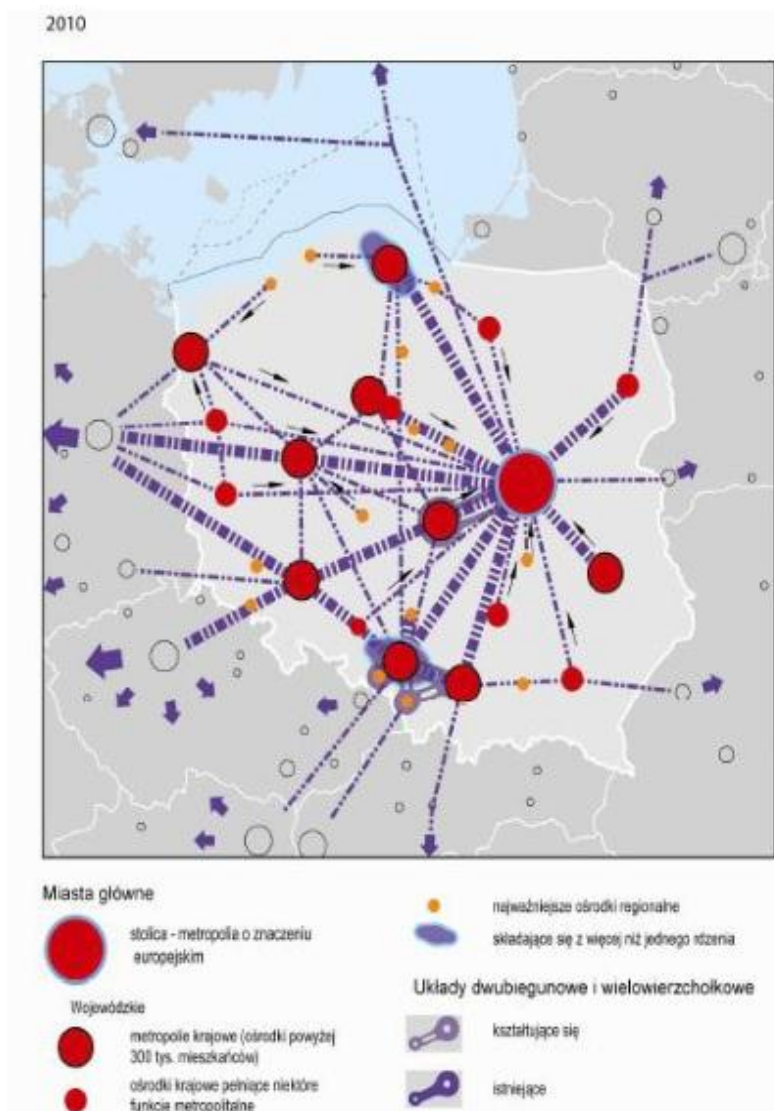
Z kolei Smeńkowski, Jałowiecki i Gorzelak [2008] w opracowaniu *Obszary Metropolitalne w Polsce* wyróżniają siedem obszarów metropolitalnych (Trójmiejski OM, Warszawski OM, Poznański OM, Łódzki OM, Wrocławski OM, Śląski OM, Krakowski OM). Autorzy w przyjętej metodzie delimitacji obszarów metropolitalnych wskazują dwie grupy gmin – pierwsza tworząca obszar rdzeniowy metropolii oraz druga złożona z gmin położonych w bliskim sąsiedztwie ośrodka metropolitalnego, które mogą potencjalnie wejść w jego skład po spełnieniu określonych kryteriów (rys. 2).



Rys. 2. Potencjalne obszary metropolitalne największych ośrodków miejskich w 2006 r.
[Smętkowski, Jałowiecki, Gorzelak 2008]

Inną klasyfikację mogą stanowić dokumenty szczebla krajowego, które zakładają, że koncepcja potencjału rozwojowego, w tym gospodarczego w najbliższych latach odbywać się będzie w policentrycznej metropolii sieciowej, ukształtowanej na bazie dużych ośrodków miejskich. W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju autorzy wyróżniają 17 miast wchodzących w skład podstawowych węzłów sieci powiązań funkcjonalnych (rys. 3). Miasta zostały podzielone na dwie grupy:

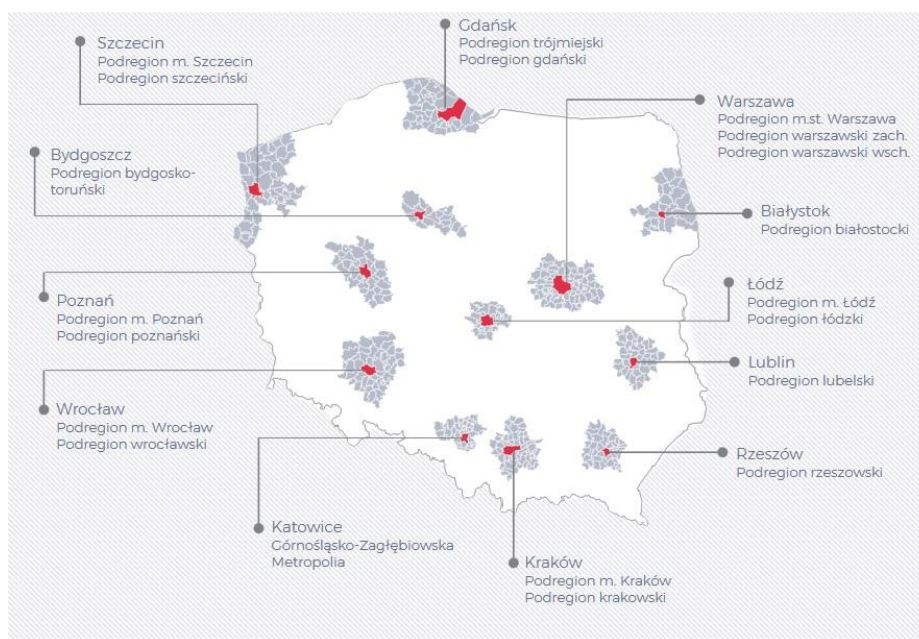
- stolica i największe polskie miasta Warszawa oraz: Aglomeracja Górnośląska (Katowice wraz z miastami wchodzącymi w skład obecnie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii), Łódź, Kraków, Trójmiasto (Gdańsk – Sopot – Gdynia z głównym ośrodkiem miejskim w Gdańsku), Wrocław, Poznań, Szczecin, kształtujący się duopol Bydgoszcz – Toruń oraz Lublin;
- miasta wojewódzkie o znaczeniu krajowym, w których następuje systematyczna koncentracja funkcji metropolitalnych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym: Białystok i Rzeszów, Opole, Olsztyn, Kielce, Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra.



Rys. 3. Główne ośrodki miejskie z funkcjami metropolitalnymi w 2010 r. [Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania... 2012]

Unia Metropolii Polskich, która została powołana z inicjatywy prezydenta m.st. Warszawy, aby realizować partnerstwo stolicy Rzeczypospolitej z innymi głównymi miastami Polski, w celu umocnienia pozycji kraju w Europie i na Świecie, obszary metropolitalne definiuje jako miasta centralne wraz z przylegającymi do nich powiatami. UMP jednak nie uwzględni żadnych powiązań funkcjonalnych. Zgodnie

z tą definicją na terenie Polski wyodrębnić można 12 obszarów metropolitalnych (rys. 4), którymi są: Warszawa, Katowice, Gdańsk, Poznań, Wrocław, Łódź, Kraków, Szczecin, Bydgoszcz, Białystok, Lublin, Rzeszów.



Rys. 4. Obszary metropolitalne wyznaczone na podstawie miast zrzeszonych w UMP wg podregionów NUTS-3 (poza Katowicami) [Metropolie w liczbach, 1/2023]

W biuletynie statystycznym „Metropolie w liczbach” opracowanym przez Unię Metropolii Polskich, którego pierwsze wydanie ukazało się w lutym 2023 r., wyznaczonych jest 12 obszarów metropolitalnych, które swoim zasięgiem pokrywają się z obszarami wyznaczonymi przez GUS. Natomiast nie pokrywa się ich liczba, ponieważ w UMP zrzeszonych jest 12 największych miast, natomiast GUS wyróżnia 19 regionów metropolitalny, w tym jeden stołeczny.

Publikacja przygotowana została przez Centrum Analiz i Badań i jest zbiorem analiz dotyczących zjawisk społeczno-demograficznych w odniesieniu do 12 miast UMP oraz ich obszarów metropolitalnych przez pryzmat oficjalnych statystyk.

Wcześniej przedstawiono kilka klasyfikacji obszarów metropolitalnych Polski. Analizując opracowania różnych autorów, można stwierdzić, że zwykle za najważniejsze kryteria wyznaczania obszaru metropolitalnego uznaje się liczbę ludności, sąsiedztwo i kryterium spójności przestrzennej, a nie kryterium funkcjonalne, stanowiące o istocie takiego obszaru. Z tego względu wątpliwe jest, czy przyjmowane w literaturze zasięgi przestrzenne obszarów metropolitalnych odpowiadają w rzeczywistości obszarom faktycznego zaplecza poszczególnych ośrodków metropolitalnych, zwłaszcza w aspekcie funkcjonalnym [Szmytkie, 2013].

4. FORMALNE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA METROPOLII W POLSCE

Definiowanie i delimitowanie obszarów metropolitalnych to bardzo istotna kwestia, natomiast gminy, dostrzegając korzyści z współpracy na poziomie ponadlokalnym, współpracują ze sobą z wykorzystaniem różnych form prawnych, w celu uzyskania efektu synergii. Obszary metropolitalne znajdujące się na terenie Polski przybierają różne formy współpracy międzygminnej. Wyróżnić należy dwie formy prawne: stowarzyszenia i związek metropolitalny (Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia) oraz jedną współpracę międzygminną, która nie jest sformalizowana (Wrocławski Obszar Metropolitalny).

Na terenie obecnego województwa śląskiego od dekady prowadzono działania mające na celu wzmacnianie więzi metropolitalnych. Już w roku 2017 prezydenci 14 największych miast Górnego Śląska i Zagłębia powołali Górnośląski Związek Metropolitalny, który miał formę dobrowolnej współpracy miast na prawach powiatu tworzących konurbację katowicką. Ówczesny związek stał się naturalnym partnerem rządu w okresie prac nad nową ustawą (Kmieciak, Antkowiak 2017). Jedynym ustawowo powołanym związkiem metropolitalnym w kraju jest Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia, którą powstała na mocy ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim, a realizację swoich ustawowych zadań zaczęła z dniem 1 stycznia 2018 r. W skład GZM wchodzi 41 gmin członkowskich (13 miast na prawach powiatu, 13 gmin miejskich, 13 gmin wiejskich oraz 2 gminy miejsko-wiejskie), które zostały określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2017 r. w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia”. W ustawie określono sześć zadań publicznych, które powinien wykonywać Związek Metropolitalny:

- kształtowania ładu przestrzennego;
- rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru związku metropolitalnego;
- planowania, koordynacji, integracji oraz rozwoju publicznego transportu zbiorowego, w tym transportu drogowego, kolejowego oraz innego transportu szynowego, a także zrównoważonej mobilności miejskiej;
- metropolitalnych przewozów pasażerskich;
- współdziałania w ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku metropolitalnego;
- promocji związku metropolitalnego i jego obszaru.

Zgodnie z ustawą związek może realizować zadania publiczne należące do zakresu działania gminy, powiatu lub samorządu województwa oraz może wykonywać zadania publiczne należące do zakresu działania administracji rządowej na podstawie porozumień.

Istotną kwestią, która w sposób znaczący różni ustawowo powołany związek od np. stowarzyszeń, jest kwestia dotycząca dochodów. Jednym z najważniejszych źródeł dochodów GZM jest udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze związku metropolitalnego (który wynosi 5,75%). Ponadto gminy wchodzące w skład związku są zobowiązane do wnoszenia składek rocznych, które dzielą się na składkę stałą oraz zmienną. [Ustawa o związku metropolitalnym 2017].

Kolejną formą współpracy jednostek samorządu terytorialnego w obszarach metropolitalnych są stowarzyszenia, które mają na celu głównie wspólne reprezentowanie interesów w różnych obszarach życia społecznego, gospodarczego i politycznego. Stowarzyszenia powoływane są dobrowolnie przez gminy lub inne jednostki (np. starostwa powiatowe). Stowarzyszenia nie są powoływane w celach zarobkowych, stowarzyszone jednostki nie mogą również wykonywać wspólnie zadań publicznych. W przypadku powierzenia zadania stowarzyszeniu odpowiedzialność z tytułu jego realizacji nadal spoczywa na jednostce. Stowarzyszenie, jako forma zrzeszona, może być założona przez co najmniej trzy jednostki, które są podmiotami tego samego szczebla lub różnego szczebla samorządu terytorialnego. Ustawodawca nie wprowadził ograniczeń terytorialnych w kwestii powoływania stowarzyszeń, co oznacza, że członkami stowarzyszeń nie muszą być jednostki sąsiadujące ze sobą lub z tego samego obszaru. Może to powodować pewne luki terytorialne w powoływanych w taki sposób obszarach metropolitalnych [Komornicki, Lipiński 2015].

Jeśli chodzi o formę współpracy, wyjątek stanowi Wrocławski Obszar Metropolitalny (WrOM), który jest dobrowolną współpracą 44 gmin. Jak podają źródła internetowe [Wrocław PL 2023] współpraca z gminami i powiatami z Dolnego Śląska została zawiązana w celu lepszej koordynacji procesów rozwojowych. Obszar współpracy został wyznaczony na podstawie klasyfikacji unijnej NUTS3. Idea granic WrOM opiera się na trzech ringach otaczających Wrocław, które były bazą do wyznaczenia obszaru, tożsamego z przyjętą w Planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Dolnośląskiego oraz w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Obszarem szczególnej współpracy międzygminnej WrOM jest transport, który jest obszarem o dużym znaczeniu dla rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Wymiernym efektem współpracy gmin wrocławskiego obszaru metropolitalnego jest wspólnie opracowany Zrównoważony Plan Mobilności (SUMP).

Kwestie dochodów związku metropolitalnego to jeden z ważniejszych powodów, dla których inne obszary metropolitalne, które obecnie są np. stowarzyszeniami, wnioskuje o ustawowe powołanie obszaru. Obszar metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot, Wrocław czy Łódź to obszary, które wnioskuje o specjalną ustawę z określonymi zadaniami związku oraz dochodami.

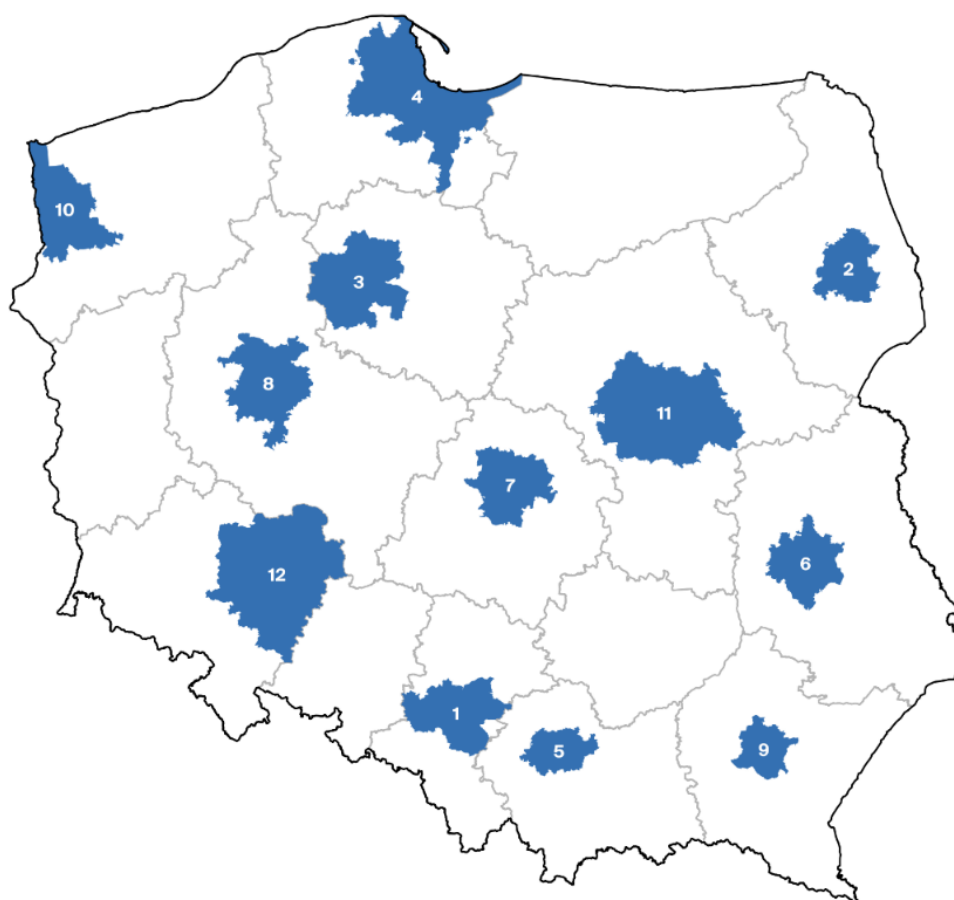
5. CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW METROPOLITALNYCH WEDŁUG MIAST CZŁONKOWSKICH UNII METROPOLII POLSKI

Na potrzeby artykułu zbadano zasięgi obszarów metropolitalnych w Polsce, biorąc pod uwagę 12 miast członkowskich UMP i stowarzyszeń/związku, wokół których można wyznaczyć określony granicami obszar metropolitalny. Dane zostały pozyskane z stron internetowych poszczególnych związków/stowarzyszeń, tak aby móc zdefiniować ich nazwy oraz liczbę gmin wchodzących w skład danego obszaru metropolitalnego. W tab. 1 przedstawiono nazwę miasta oraz nazwę związku lub stowarzyszenia utworzonego wokół miasta liderkiego. Ponadto w tabeli umieszczono informację dotyczącą typu współpracy międzygminnej oraz roku założenia (tab. 1). 10 spośród wymienionych obszarów metropolitalnych to stowarzyszenia, które zostały powołane dobrowolnie, jeden ustawowo powołany związek (GZM) oraz Wrocławski Obszar Metropolitalny, który jest nieformalną współpracą gmin okalających Wrocław.

Tab. 1. Obszary metropolitalne – nazwa obszaru, typ współpracy oraz rok założenia
[opracowanie własne]

Lp.	Miasto członkowskie UMP	Nazwa obszaru	Typ	Rok założenia
1.	Katowice	Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	Związek metropolitalny	2017
2.	Białystok	Białostocki Obszar Funkcjonalny	Stowarzyszenie	2013
3.	Bydgoszcz	Metropolia Bydgoszcz	Stowarzyszenie	2016
4.	Gdańsk	Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot	Stowarzyszenie	2011
5.	Kraków	Metropolia Krakowska	Stowarzyszenie	2014
6.	Lublin	Lubelski Obszar Metropolitalny	Stowarzyszenie	2022
7.	Łódź	Łódzki Obszar Metropolitalny	Stowarzyszenie	2012
8.	Poznań	Metropolia Poznań	Stowarzyszenie	2011
9.	Rzeszów	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	Stowarzyszenie	2015
10.	Szczecin	Szczeciński Obszar Metropolitalny	Stowarzyszenie	2009
11.	Warszawa	Metropolia Warszawska	Stowarzyszenie	2004
12.	Wrocław	Wrocławski Obszar Metropolitalny	Współpraca nieformalna	–

Praca badawcza wykonana na potrzeby artykułu polegała na sprawdzeniu zasięgów terytorialnych poszczególnych obszarów metropolitalnych, poprzez zlokalizowanie gmin, które wchodzą w skład danych obszarów. Rys. 5 przedstawia wyznaczone obszary metropolitalne wraz z ich granicami na tle Polski.



- | | |
|--|---|
| 1. Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia | 7. Łódzki Obszar Metropolitalny |
| 2. Białostocki Obszar Funkcjonalny | 8. Metropolia Poznań |
| 3. Metropolia Bydgoszcz | 9. Rzeszowski Obszar Funkcjonalny |
| 4. Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot | 10. Szczeciński Obszar Metropolitalny |
| 5. Krakowski Obszar Metropolitalny | 11. Metropolia Warszawska |
| 6. Lubelski Obszar Metropolitalny | 12. Wrocławski Obszar Metropolitalny (WroM) |

Rys. 5 Zestawienie oraz granice obszarów metropolitalnych na tle Polski
[opracowanie własne]

W ramach badań dokonano szczegółowej analizy gmin oraz podmiotów wchodzących w skład obszarów metropolitalnych zlokalizowanych wokół 12 miast UMP. Przeprowadzone prace pozwoliły na szczegółowe przedstawienie struktury obszarów metropolitalnych w podziale na miasta na prawach powiatu, gminy miejskie, gminy wiejskie oraz gminy miejsko-wiejskie. Ponadto w skład danego obszaru metropolitalnego mogą wchodzić powiaty, co zostało przedstawiane w tab. 2.

Tab. 2. Porównanie informacji dot. liczby i typu gmin wchodzących w skład obszarów metropolitalnych [opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS]

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [km ²]	Liczba członków	Liczba gmin ogółem	Liczba miast na prawach powiatu	Liczba gmin miejskich	Liczba gmin miejsko-wiejskich	Liczba gmin wiejskich	Powiaty członkowskie
1.	Górnśląsko-Zagłębiowska Metropolia	2 555	41	41	13	13	2	13	0
2.	Białostocki Obszar Funkcjonalny	1 729	10	10	1	0	6	3	0
3.	Metropolia Bydgoszcz	3 337	20	18	1	0	10	7	2
4.	Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot	5 693	60	51	3	10	9	29	9
5.	Metropolia Krakowska	1 277	15	15	1	0	4	10	0
6.	Lubelski Obszar Metropolitalny	2 233	26	22	1	2	5	14	4
7.	Łódzki Obszar Metropolitalny	2 330	30	26	1	6	6	13	4
8.	Metropolia Poznań	3 081	23	22	1	2	12	7	1
9.	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	1 211	15	15	1	1	4	9	0
10.	Szczeciński Obszar Metropolitalny	2 799	15	13	2	1	5	5	2
11.	Metropolia Warszawska	6 105	75	70	1	14	22	33	5
12.	Wrocławski Obszar Metropolitalny	6 725	44	44	1	2	19	22	0

Tab. 3. Wybrane dane statystyczne obszarów metropolitalnych dot. Demografii
[opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS]

Lp.	Nazwa	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia	Odssetek ludności miejskiej	Przyrost naturalny na 1000 ludności (2021)	Współczynnik obciążenia demograficznego
1.	Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	2 142 838	839	93,1	-7,76	64,39
2.	Białostocki Obszar Funkcjonalny	424 808	246	80,4	-2,13	60,72
3.	Metropolia Bydgoszcz	593 190	178	70,6	-5,42	62,96
4.	Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot	1 593 181	280	71,0	-1,44	60,73
5.	Metropolia Krakowska	1 132 625	887	77,1	-0,65	57,75
6.	Lubelski Obszar Metropolitalny	613 277	275	69,2	-4,16	62,85
7.	Łódzki Obszar Metropolitalny	1 041 076	447	85,1	-8,94	68,34
8.	Metropolia Poznań	1 100 854	357	67,7	-0,69	59,13
9.	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	398 267	329	59,8	-1,41	60,19
10.	Szczeciński Obszar Metropolitalny	679 860	243	84,3	-5,46	63,01
11.	Metropolia Warszawska	3 258 883	534	79,5	-2,02	61,00
12.	Wrocławski Obszar Metropolitalny	1 309 977	195	68,4	-1,91	59,31

Zidentyfikowanie obszarów metropolitalnych w Polsce oraz wyznaczenie dokładnych zasięgów terytorialnych pozwala porównać obszary na podstawie wybranych danych statystycznych. Analiza danych pokazuje, że obszary metropolitalne Polski zajmują ok. 39 tys. km² (co stanowi ok. 12,5% powierzchni kraju), a zamieszkuje je ok. 14,3 mln mieszkańców (co stanowi ok. 37,8% ludności kraju). Porównanie wybranych danych statystycznych obszarów metropolitalnych odnoszących się do demografii przedstawia tab. 3, natomiast zestawienie danych o charakterze społeczno-gospodarczym przedstawia tab. 4.

Tab. 4. Wybrane dane statystyczne obszarów metropolitalnych o charakterze społeczno-gospodarczym [opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS]

Lp.	Nazwa	Uczelnie (macierzyste, bez filii)(2021)	Udział studentów w liczbie studentów w kraju(2021)	Udział turystów zagranicznych w liczbie turystów zagranicznych w kraju	Hotele 4 i 5 gwiazdkowe	Liczba uczestników imprez masowych	Liczba teatrów
1.	Górnśląsko-Zagłębiowska Metropolia	18	7,5	4,2	21	2 733 568	9
2.	Białostocki Obszar Funkcjonalny	8	2,0	1,1	6	206 881	5
3.	Metropolia Bydgoszcz	7	2,0	0,5	8	473 185	3
4.	Obszar Metropolitalny Gdańsk–Gdynia–Sopot	19	6,7	6,8	45	1 587 692	8
5.	Metropolia Krakowska	18	10,7	15,7	70	1 264 297	15
6.	Lubelski Obszar Metropolitalny	9	4,9	1,7	7	527 095	3
7.	Łódzki Obszar Metropolitalny	17	5,4	1,6	10	1 209 868	8
8.	Metropolia Poznań	22	8,4	2,8	19	1 610 236	7
9.	Rzeszowski Obszar Funkcjonalny	5	2,9	2,1	10	371 654	3
10.	Szczeciński Obszar Metropolitalny	10	2,5	6,6	13	550 564	5
11.	Metropolia Warszawska	67	19,1	23,5	52	2 785 075	26
12.	Wrocławski Obszar Metropolitalny	25	8,8	4,9	24	1 553 034	7

6. PODSUMOWANIE

Rozwoju przestrzenny miast oraz intensywne powiązania funkcjonalne pomiędzy miastami i otaczającymi je obszarami prowadzi do powstania wielu problemów, które wymagają rozwiązania w skali metropolii. Ustawy metropolitalne to możliwość realizowania przez gminy wspólnych zadań dotyczących m.in. rozbu-

dowy systemów transportu publicznego, walki o czyste środowisko i powietrze, skoordynowanego planowania przestrzennego, współpracy przy realizacji inwestycji, wspólnego planowania przebiegu dróg oraz rozwoju zrównoważonej mobilności.

Powolywanie związków metropolitalnych na podstawie ustaw to przede wszystkim poprawa jakości życia mieszkańców, poprzez skoordynowane działania gmin w różnych obszarach. Duże znaczenie ma tutaj finansowanie związku w postaci m.in. składek gmin oraz wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze związku, które pozwalają na realizację wielu inwestycji i projektów. Na podstawie funkcjonującej ustawy w województwie śląskim oraz projektem ustaw dedykowanych innym obszarom można wyróżnić wiele obszarów tematycznych, w których gminy mogą współpracować na poziomie ponadlokalnym.

Najważniejszym obszarem potencjalnej współpracy jest transport zbiorowy. Powołanie jednego organizatora transportu, który odpowiedzialny będzie za organizację transportu na terenie całego obszaru, siatkę połączeń, skoordynowane rozkłady jazdy, jak również wspólne zakupy autobusów, trolejbusów czy tramwajów, to rozwiązania, które należy rozpatrywać na poziomie ponadlokalnym. Wspólny bilet metropolitalny łączący różnego rodzaju środki transportu publicznego w metropolii podnosi jakość życia mieszkańców, ponieważ daje możliwość sprawnego poruszania się po całym obszarze.

Wspólne planowanie przebiegu dróg, skomunikowanie mniejszych miejscowości oraz wspólne ustalanie centrów przesiadkowych to inwestycje i działania liniowe, które należy rozpatrywać i ustalać odnosząc się do całego obszaru, a nie tylko pojedynczej gminy.

Skoordynowane planowanie przestrzenne na terenie związku pozwala na rozwój obszaru w ujęciu metropolitalnym. Wspólna polityka przestrzenna oraz kształtowanie ładu przestrzennego, jak również wspólne wypracowanie standardów przestrzennych (np. standardy infrastruktury rowerowej, standardy krajobrazowe), przyczyniają się do postrzegania obszaru metropolitalnego jako jednego, dobrze funkcjonującego organizmu. Planowanie przestrzenne to również skoordynowany przebieg dróg oraz terenów inwestycyjnych. Ponadto współpraca może prowadzić do wspólnego systemu wodociągów, kanalizacji i gospodarki odpadami, która jest niezmiernie istotna w ujęciu ponadlokalnym.

Wspólne projekty dotyczące adaptacji do zmian klimatu, działania wpływające na walkę ze smogiem, skoordynowane działania w kwestii wspólnej gospodarki wodnej na całym terenie to obszary, które każdorazowo powinny być rozpatrywane na poziomie ponadlokalnym. Ochrona środowiska to także wspólne zakupy elektrycznych lub wodorowych autobusów, termomodernizacje budynków, wspólna polityka dot. ekologicznych źródeł ciepła.

Wszystkie wymienione działania należy połączyć wspólną promocją i polityką rozwoju. Promocja gospodarcza, inwestycyjna, turystyczna czy kulturowa rozpatrywana w ujęciu całego obszaru, to znacznie większe korzyści dla regionu, ale również pojedynczych gmin. Sąsiedztwo dużych ośrodków daje możliwość rozwoju mniejszym, natomiast mniejsze ośrodki są ważnym zapleczem dużych ośrodków.

Budowanie wspólnej marki gospodarczej regionu to znacznie większy potencjał na rynkach krajowych i międzynarodowych.

Pierwszym krokiem do dalszych działań służących powstaniu obszarów metropolitalnych w najbardziej zurbanizowanych obszarach Polski jest ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim. Odpowiednie instrumenty prawne i finansowe będące konsekwencją rozwiązań ustawowych oraz zwiększenie partycypacji środowiska społecznego w systemie zarządzania publicznego, dają możliwości na nowe kierunki samorządności w Polsce oraz przyczyniają się do podniesienia poziomu społeczno-gospodarczego dużych ośrodków miejskich [Ustawa metropolitalna... 2023]. Metropolie jako samodzielne, wydzielone prawnie jednostki samorządu terytorialnego stanowią ważną część ustroju państwa, ponieważ organizują życie dużej grupy obywateli i innych mieszkańców.

LITERATURA

- Budner W.W., 2008, *Procesy metropolizacji i rozwoju metropolii w Polsce*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań.
- Czapiewska G., 2019, *Potencjał rozwojowy i funkcjonalny Obszaru Metropolitalnego Gdańsk–Gdynia–Sopot*, Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, Akademia Pomorska w Słupsku, Słupsk.
- Jałowiecki B., 2000, *Spoleczna przestrzeń metropolii*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Jałowiecki B., 2010, *Spoleczne wytwarzanie przestrzeni*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Kmieciak R., Antkowiak P., 2017, *Kształtowanie się podstaw prawnych związków metropolitalnych w Polsce*, Wyd. Naukowe WNPiD UAM, Poznań.
- Komornicki T., Lipińska K., Siłka P., Zaucha J., 2015, *Metody współpracy na obszarze metropolitalnym w kontekście Strategii Obszaru Metropolitalnego Gdańsk–Gdynia–Sopot do roku 2030*. Podręcznik opracowany w ramach realizacji projektu „INTIS. Integracja i Synergia. Strategia Rozwoju Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego na lata 2014-2030”, finansowanego w ramach Regionalnego Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014, Warszawa–Gdańsk.
- Markowski T., Marszał T., 2006, *Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja. Problemy i pojęcia podstawowe*, KPZK PAN, Warszawa.
- Słobodzian B., 2011, *Gmina – miasto na prawach powiatu – metropolia – w poszukiwaniu efektywnego modelu ustroju miast w Polsce*, w: *Wieloaspektowość samorządności gminnej w Polsce*, red. B. Nawrot, J. Pokładecki, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań.
- Smętkowski M., Jałowiecki B., Gorzelak G., 2008, *Obszary metropolitalne w Polsce: Problemy rozwojowe i delimitacja*, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EURORREG, Warszawa.
- Sobestjańska A., Sopińska A. (red.), 2023, *Metropolie w liczbach*, „Biuletyn Statystyczny Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza”, nr 1.

- Szmytkie R., 2013, *W kwestii metropolii i obszarów metropolitalnych*, „Przegląd Administracji Publicznej”.
- Ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim. (Dz.U. 2017 poz. 730, z późn.zm.).
- Zuzańska-Żyśko E., 2016, *Procesy metropolizacji. Teoria i Praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Żubera P. (red.), 2012. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Białostocki Obszar Funkcjonalny, <https://bof.org.pl/pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/unijne-typologie-terytorialne-tercet/typologia-obszarow-metropolitalnych> (dostęp: 25.05.2023).
- Łódzki Obszar Metropolitalny, <https://www.lom.lodz.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Metropolia Bydgoszcz, <https://www.metropoliabydgoszcz.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Metropolia Krakowska, <https://metropoliakrakowska.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Metropolia Poznań, <https://www.konsultacje.metropoliapoznan.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot, <https://www.metropoliagdansk.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Rzeszowski Obszar Funkcjonalny, <https://rof.org.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Stowarzyszenie Lubelski Obszar Metropolitalny, <https://slom.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Stowarzyszenie Metropolia Warszawa, <https://sm.waw.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Szczeciński Obszar Metropolitalny, <http://som.szczecin.pl/> (dostęp: 30.05.2023).
- Unia Metropolii Polskich, <https://metropolie.pl/> (dostęp: 25.05.2023).
- Wrocław Pl, <https://www.wroclaw.pl/wroclaw-przyszlosci/wrom>"<https://www.wroclaw.pl/wroclaw-przyszlosci/wrom>(dostęp: 30.05.2023).

PROBLEMS OF DESIGNATING METROPOLITAN AREAS IN POLAND

Summary

Metropolitan areas occupy an increasingly important place in national strategic documents. The delimitation of metropolitan areas, i.e. determining their territorial range and thus the number of inhabitants, is one of the most controversial issues regarding the metropolis. In Poland, there is no single officially accepted concept of defining a metropolitan area. The metropolitan area is not only the very center of the metropolis – i.e. its highly urbanized cities and districts, but the entire functional area, which is a system of interdependent activities in the field of production, exchange, consumption and administration. The article presents selected classifications of metropolitan areas in Poland and characterizes 12 selected areas based on cities associated in the Union of Polish Metropolises.

Keywords: metropolis, metropolitan area, metropolitan functions, metropolitan act, Metropolis GZM